

SE
FF

FÄRGLÄRA

FÄRGERNAS INTERAKTION, ÖVNINGAR

HARMONIER OCH KONTRASTER

Relationen mellan färger och hur de samverkar spelar en central roll i bildskapandet och i den visuella kulturen överlag.

Färgkontraster och färgharmonier används för att förstärka stämningar eller element i bilden, skapa visuell balans och estetik, styra betraktarens uppmärksamhet eller öka spänningen och dramatiken i bilden.

F SOM I FESTIVAL

Du kan göra övningarna i det här avsnittet digitalt eller med traditionella metoder – måleri eller collage.

Temat kan till exempel vara en illustrerad affisch för ett påhittat festivalevenemang.

Om du jobbar digitalt är det enkelt och smidigt att skapa flera versioner.

Om du målar, välj en harmoni eller kontrast och använd den för att studera interaktionen mellan färgerna.

1.

Skissa en affischillustration till en påhittad festival. Den ska innehålla både abstrakta och föreställande former, små och stora element, och en bokstav.

2.

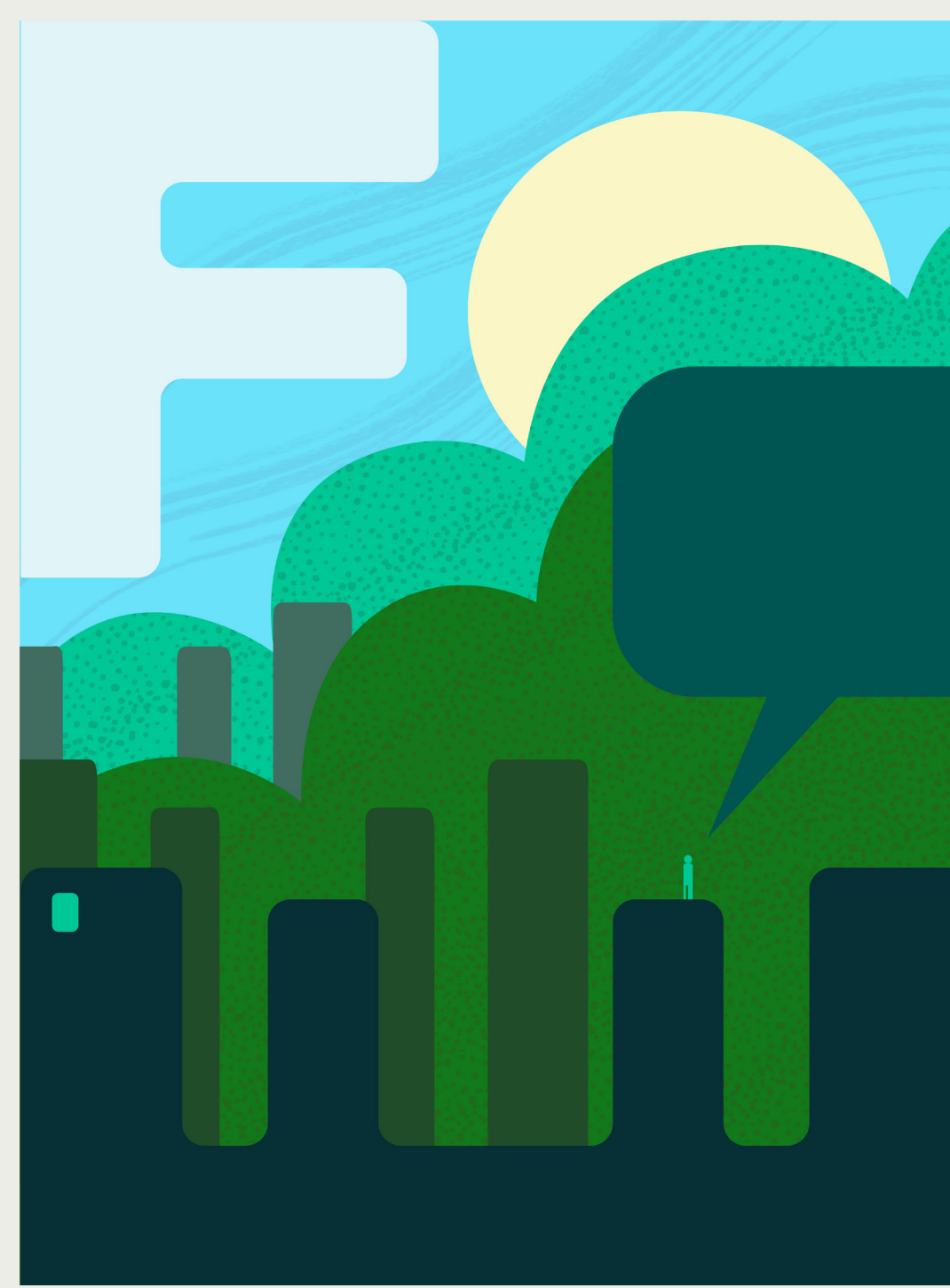
Skapa för- och bakgrund i bilden: något ska vara i förgrunden, något längre bak. Tänk på rytmen - använd diagonaler, vågräta och lodräta linjer samt kontrastera stort och smått. Förverkliga istället för utför.

3.

Utför affisken (eller en serie affischer) med en färgpalett som bygger på färgernas interaktion, färgperspektiv, harmonier och kontraster.

Samma motiv kan
få helt olika uttryck
beroende på vilken
färgpalett du väljer.

FÄRGPERSPEKTIV

Med färg kan man skapa en känsla av djup och avstånd. Kalla och ljusa färger ser ut att dra sig tillbaka, medan varma och mörka färger kommer närmare betraktaren.

I landskapsmåleri används färger för att efterlikna det fysiologiska fenomenet luftperspektiv, där spridningen av ljuset gör att objekt som ligger långt borta ser blåtonade ut.

Hur syns användningen av
färgperspektivet i Thomas Joachim
Leglers landskapsmålning?

Hur skulle du beskriva
rymdkänslan i verket?

Thomas Joachim Legler:
Strand vid Vierwaldstättersjön, 1826-1872,
Finlands Nationalgalleri.

FÄRGHARMONIER

Färgharmonier och färgkontraster bygger på relationer mellan färgerna. Båda är viktiga verktyg i visuell gestaltning – i måleri, design och inredning.

En harmonisk färgpalett används för att skapa ett balanserat uttryck, men harmonier kan också innehålla kontraster t.ex. mellan ljusa och mörka nyanser eller mellan färgytornas former och storlekar.

Monokrom harmoni,
enfärgsharmoni, skapas
av olika valorer av
en och samma färgkulör.

Helene Schjerfbeck använde ofta ett monokromt uttryck och en mycket begränsad färgpalett i sin konst.

Hur påverkar monokromin konstverkets stämning och tolkning?

Helene Schjerfbeck: Kvinnohuvud "ur minnet", 1932, Finlands Nationalgalleri.

Analog harmoni
uppstår när man använder
färger som ligger bredvid
varandra i färgcirkeln.

De närliggande färgerna blått
och grönt dominerar i Ellen
Thesleffs landskapsmålning.

Hur har konstnären löst skildringen
av ljus och skugga med sin
begränsade palett?

Ellen Thesleff: Dekorativt landskap, 1910,
Finlands Nationalgalleri.

Triadisk harmoni
bygger på tre färger
som ligger lika långt från
varandra på färgcirkeln.

I Ellen Thesleffs italienska landskap spelar det sydländska ljuset en viktig roll.

Den överkliga färgpaletten förstärker stämningen.

Hur uppfattar du landskapet?

Ellen Thesleff: Italienskt landskap, 1909-1915,
Finlands Nationalgalleri.

FÄRGGKONTRASTER

Konstnärer använder kontraster och harmonier för att bygga upp stämning, rytm och uttryck.

Kontraster lyfter fram skillnader och skapar energi i konstverket. Det är viktigt att hålla i minnet att konstverk ofta innehåller både kontraster och harmonier.

Dessutom kan alltför starka kontraster göra bilden rörig, medan en överdrivet harmonisk palett kan kännas platt.

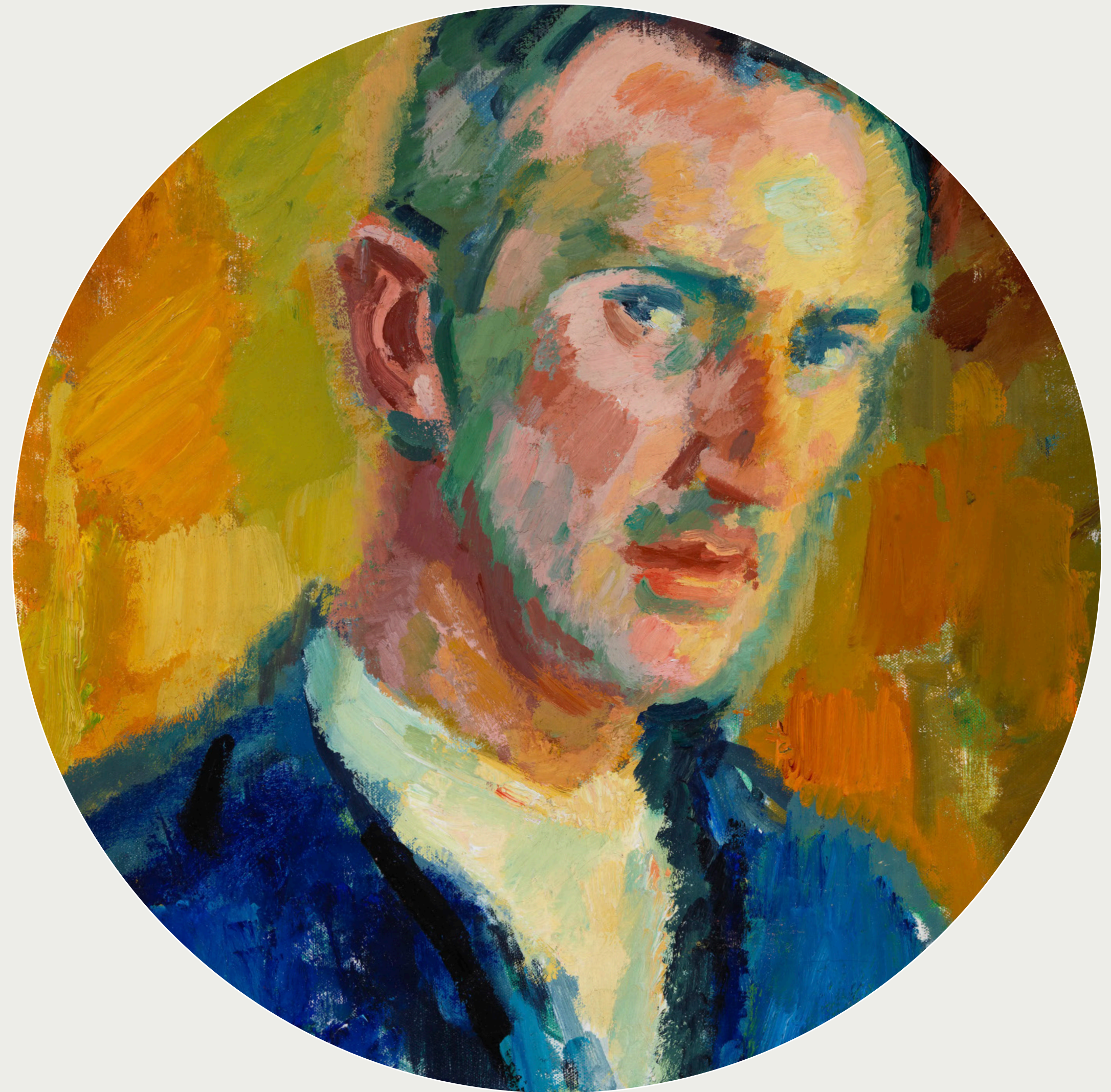

Komplementfärgkontrast
bygger på den naturliga
kontrasten mellan
komplementfärgerna
som ligger mittemot
varandra på färgcirkeln.

Magnus Enckell använder komplementfärger för att skapa kontrast mellan för- och bakgrunden i sitt självporträtt.

Vilka andra kontraster hittar du i konstverket?

Magnus Enckell: Självporträtt, 1918,
Finlands Nationalgalleri.

Kall-varm-kontrast bygger på skillnaden mellan kalla och varma färgtoner.

Kallt upplevs som avlägset, varmt som nära. Kalla färger ger en sval, lugn känsla – varma känns aktiva, ibland till och med intima.

Kalla och varma kontraster syns ofta i landskap: varmt ljus, kall skugga.

Vilken stämning tycker du att kontrasten skapar i Cawéns målning?

Alvar Cawén: Sommar, 1913,
Finlands Nationalgalleri.

Ljus-mörk-kontrast är
ett av de centrala visuella
verktygen i konsten.

Den skapar rymd och stämning,
styr starkt betraktarens blick
och bygger därigenom
betydelser i bilden.

I Magnus Enckells målning styr kontrasten mellan ljusa och mörka ytor blicken kraftigt.

Hurdan är Enckells palett i den här målningen? Hur skulle du beskriva helheten?

Magnus Enckell: Musik, 1906,
Finlands Nationalgalleri.

Mättnadskontrast

uppstår när man kombinerar klara, rena färger med dämpade, brutna nyanser.

De mättade färgerna framträder tydligt bland de mer dämpade.

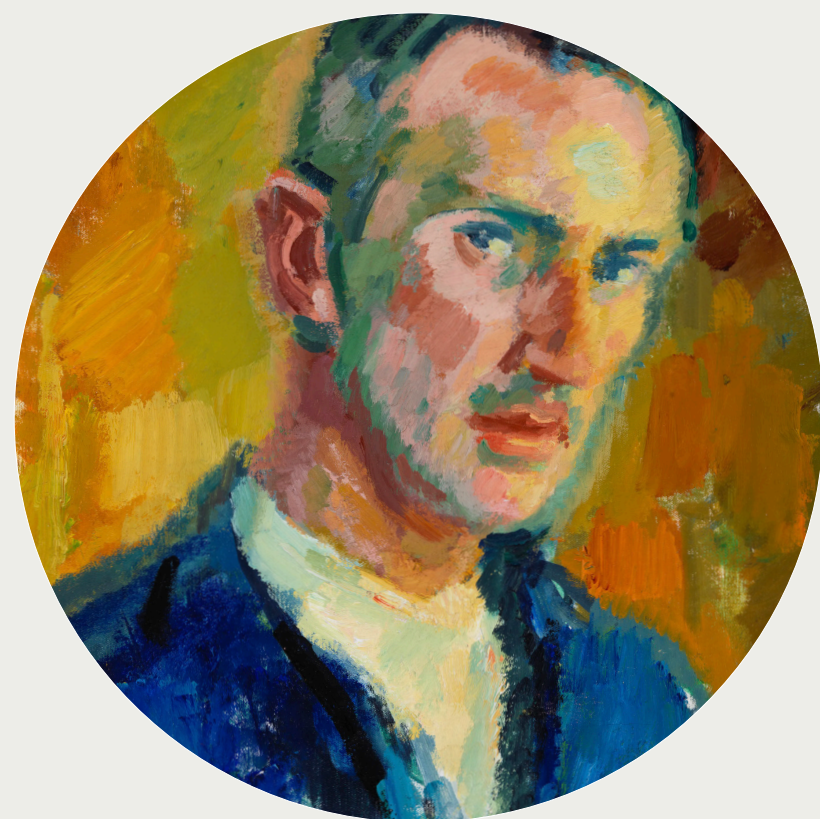
Hur har Helene Schjerfbeck
använt mättnadskontrast i
porträttet av cirkusflickan?

Hur tycker du att det påverkar
tolkningen av bilden?

Helene Schjerfbeck: Cirkusflickan, 1916,
Finlands Nationalgalleri.

Vad har du lärt dig om färgernas interaktion, kontraster och harmonier?

TILL LÄRAREN

Du kan lägga till innehåll i föreläsningsmaterialet.

Instruktioner hittar du här:

<https://helpx.adobe.com/fi/acrobat/using/edit-text-pdfs.html>

Du kan också konvertera den här pdf-filen till PowerPoint-format:

<https://acrobat.adobe.com/link/acrobat/pdf-to-ppt.html>

KÄLLOR

Albers, Josef, 1963: Interaction of Colour, Revised and Expanded Edition.
Yale University Press, New Haven & London.

Hornung, David, 2021: Colour, A Workshop for Artists & Designers. Laurence King Publishing.

Huttunen, Martti, 2013: Värit pintaa syvemmältä. Books on Demand, Helsinki.

Itten, Johannes, 1998: Värit taiteessa. Kustannus Oy Taide, Helsinki.

The Origins of Color. UChicago Library. Hämtad 10.8.2024.
<https://www.lib.uchicago.edu/collex/exhibits/originsof-color/color-theory/>

Rihloma, Seppo, 1997: Värioppi. Rakennustieto, Helsinki.

Arbetsgrupp

Katriina Kaija, Outi Laine

Text, illustration och layout

Outi Laine

Översättning

Leif Pietilä / Skrivsam Ab

Översättningens beställare och utgivare

Stoff riksomfattande utvecklingsuppgiften i bildkonst
Kuvistuubi - Savonlinnan taidelukio

Korrektur

Joel Gräfning, Laila Rebers-Holländer, Kia Norrstam

Publikationen är en del av Undervisnings- och kulturministeriets nationella utvecklingsprojekt för bildkonst i gymnasiet.

www.stoff.fi